TijdSchrift

JUNI 2001

80

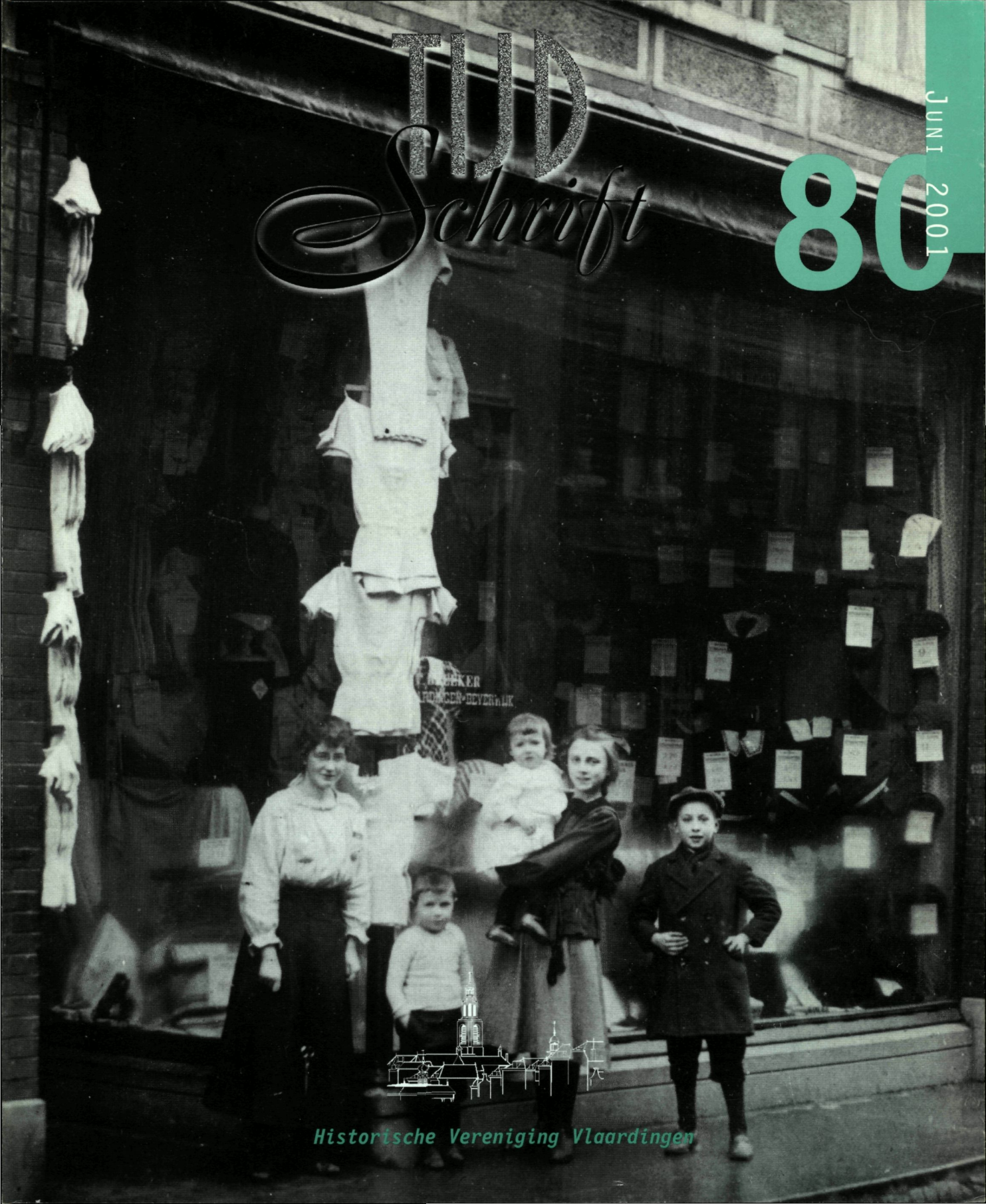

Historische Vereniging Vlaardingen

Boekhuis den Draak

Veerplein 33-35
Vlaardingen
tel. (010) 4358822
fax (010) 4349574

SPECIALE AANBIEDING:

Om een bevaeren schip te maecken
Geschiedenis van de Vlaardingse scheepswerven
door Matthijs A. Struijs.

Een prachtig naslagwerk, waarin de geschiedenis van alle Vlaardingse scheepswerven is vastgelegd, van de 16e tot en met de 20e eeuw! Het boek is voorzien van tal van foto's, kaarten en prenten.

Van *f* 89,95 voor **49,95**

BLOEMDECOR

- Bloemwerken en arrangementen
- Goed gesorteerde snijbloemen
- Bloeiende- en bladplanten
- Bruidsboeketten en corsages
- Rouwwerken
- Verhuur van groendecoratie,

  o.a. palmen, ficussen, etc.

JAC. VERKUIL

Bloemsierkunst Jac. Verkuil
Markgraaflaan 135
3131 VL Vlaardingen

Tel: 010 - 434 37 04
Fax: 010 - 434 36 98

in je stoutste dromen... is niets onmogelijk

Stout Grafische Dienstverlening
A. Hoogvlietstraat 6
3134 CC Vlaardingen
tel. 010-2480603
fax 010-4344878
email: info@stout.nu
www.stout.nu

Voor kopieën (ook in KLEUR)

moet je naast de molen zijn!

maandag t/m vrijdag
van 09.15 - 17.30 uur

DRUKKERIJ/COPYSHOP
A. OUWENDIJK
naast de molen
Kortedijk 16a-b
3134 HB Vlaardingen

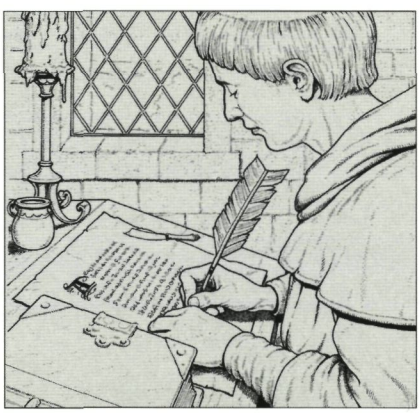

De Historische Vereniging Vlaardingen heeft tot doel het bevorderen van:
- de belangstelling voor en de kennis van de stad Vlaardingen en haar bewoners;
- het behoud en het herstel van gebouwen en stedebouwkundige structuren en landschappen;
- het behoud en het verzamelen van die gegevens die van belang zijn voor de geschiedenis van de stad.

De contributie bedraagt ƒ 35,00 per jaar, voor jongeren t/m 25 jaar ƒ 25, te voldoen per accept-girokaart. Het postgironummer van de vereniging is 750978. Leden krijgen jaarlijks het Historisch Jaarboek en 4 x per jaar het verenigingsblad Tijd-Schrift.

Het bestuur is als volgt samengesteld:
W.C. den Breems, voorzitter
C.J. Hart, secretaris
A.W.J. Andriessen, penningmeester
J. van Elk
A. Ouwendijk
E. van Rongen
mevr. H.C. Verloop

Adres secretariaat/ledenadministratie:
Prins Bernhardlaan 12
3135 JB Vlaardingen
Telefoon (010) 434 7063

Adres ledenactiviteiten:
Kortedijk 16a/b
3134 HB Vlaardingen
Telefoon (010) 435 3322 (kantoor)
(010) 434 2474 (thuis)

Adres losse verkoop publicaties:
Arnold Hoogvlietstraat 69
3134 CD Vlaardingen
Telefoon (010) 434 6864

Redactie Tijd-Schrift:
E. van Rongen, eindredacteur
K. Bloem
C.M. van den Boogert
A. Maarleveld
B. Ruigrok

Redactie-adres:
Paul Henri Spaakring 22
3137 DJ Vlaardingen
Telefoon (010) 474 9416

Bijdragen aan de inhoud van Tijd-Schrift zijn van harte welkom. In verband met de geautomatiseerde verwerking van de teksten ontvangt de redactie deze graag op 3,5" diskette of per e-mail: info@histvervlaardingen.nl t.a.v. de redactie.

ISSN 1380-2992 © Historische Vereniging Vlaardingen
Niets van deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Internet: www.histvervlaardingen.nl
E-mail: info@histvervlaardingen.nl

Productie: Stout Grafische Dienstverlening

Omslagfoto:
Hoogstraat 185, het geboortehuis van Loe Bracco Gartner, de schrijver van het artikel over de Hoogstraat.
Omstreeks 1920 poseren hier voor de manufacturenwinkel van Bleeker zijn oudste en jongste zus, zijn broer, een loopjongen (rechts) en een winkeljuffrouw met een schaar aan een touwje.
(Foto: privé collectie auteur)

INHOUD

Redactioneel **3**

Schrijfwedstrijd **4**

De geschiedenis van de Hoogstraat
L. Bracco Gartner **5**

Laat het vriezen
M.A. Struijs **14**

Weet u het nog?
W.C. den Breems **21**

Ledenactiviteiten **24**

LIEVREDOOR

Antiquariaat en boekhandel

In- en verkoop van oude, curieuze, verzamelwaardige en antiquarische boeken

Hoogstraat 53 - 3131 BL Vlaardingen
Telefoon (010) 434 71 52
Telefax (010) 435 11 22

Openingstijden: dinsdag t/m zaterdag van 12.00 tot 17.00 uur

heto
schoonmaakbedrijf b.v.
J.H. van 't Wout
Kon. Wilhelminahaven NZ 1
3134 KE Vlaardingen
Tel.: (010) 435 51 66, fax: (010) 435 04 76

- NIEUWBOUW
- RENOVATIE
- ONDERHOUD
- GROND- EN KABELWERK
- RIOLERING- EN STRAATWERK

WERNER
AANNEMINGSBEDRIJF bv
James Wattweg 26
Postbus 136
3130 AC Vlaardingen
Telefoon: 010 - 4358844
Fax 010 - 4602603

ECHTE VLAARDINGERS KOPEN HUN TAPIJT BIJ:

Hofman
stoffering
Kuiperstraat 39b
3131 CH Vlaardingen
Tel/fax: 010-4351073

EEN UITERST BETROUWBAAR EN VAKKUNDIG ADRES

TAPIJT - GORDIJNEN - VINYL
ZONWERING - BEHANG

HISTORISCH GEZIEN

4 ETAGES MÉT LIFT

- WONEN
- SLAPEN
- KINDER MEUBELEN
- ACCESSOIRES
- MODE
- KADO'S

het waaigat
Markt 57 Vlaardingen 010 - 434 38 85
woon-ideeënwarenhuis
Waai even binnen...

De Witte
GARANTIEMAKELAARS
Schiedamseweg 26
3134 BL Vlaardingen
Tel. 010 - 434 38 44
NVM

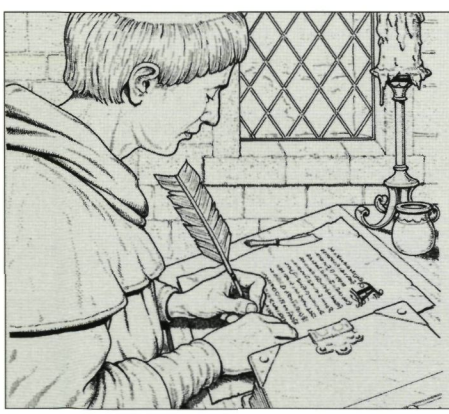

Geschiedenis schrijven?

Een advertentie is zo geplaatst...

010-4749416

Ben weg

Onlangs stopte Ben van Haren met werken, althans voor zijn beroep. Ben was verslaggever bij het Rotterdams Dagblad en schreef de laatste jaren in het katern Waterweg. Journalistieke nieuwsstukken, meestal over Vlaardingen, en columns met een persoonlijker karakter. Ben kon ook leuke stukjes schrijven over de historie van Vlaardingen, soms naar aanleiding van publicaties van de HVV of pas uitgegeven boeken over de Vlaardingse historie. Daarbij schroomde hij niet kritiek te geven. Zo heb ik eens een discussie met hem gehad in het RD over de juiste loop van de vroegere Holyweg, naar aanleiding van deel 1 van Tijdsbeeld van Vlaardingen. Dat heeft de verkoop van het boek denk ik best wel bevorderd. Gelukkig was Ben altijd erg positief over de HVV en publiceerde hij van tijd tot tijd, als we weer wat belangwekkends te melden hadden, een interview met de voorzitter. Hopelijk heeft zijn opvolger dezelfde opvattingen, want goede publiciteit kunnen we altijd gebruiken! Gelukkig is Ben niet verloren voor de historie van Vlaardingen. We hebben hem in kunnen lijven in de gelederen van onze vereniging en we hopen dat hij zijn schrijftalenten voor de HVV wil blijven inzetten. Een eerste bijdrage staat al op stapel. Ben: bedankt voor alles, en welkom!

Dan nu: dit Tijd-Schrift. Wat staat u te wachten? Allereerst een artikel van Loe Bracco Gartner over de Hoogstraat. Hij is daar geboren (zie de voorpagina) en heeft er jaren gewoond en een kledingwinkel gedreven. De Hoogstraat heeft nog steeds een bijzondere plek in zijn hart, en dat zal voor vele andere Vlaardingers niet anders zijn. Zijn teleurstelling over de teloorgang van wat eens Vlaardings' belangrijkste winkelstraat was, wordt in ieder geval door velen gedeeld. Hopelijk ... nou ja, u weet wat ik bedoel, het is al zo vaak gezegd. Als het plan van de provincie om de Hoogstraat tot beschermd stadsgezicht te bestempelen door zou gaan, zou er misschien wat extra geld beschikbaar komen om de zaak weer op orde te brengen. In het stuk van Bracco worden trouwens diverse historische perikelen rond de straat aangestipt, het was vroeger ook niet altijd koek en ei. Al met al was het een lang stuk geworden en konden we er een hele aflevering van Tijd-Schrift mee vullen. Daar had de redactie nu eens geen zin in, en daarom hebben we besloten om het u in twee delen aan te bieden. In het volgende Tijd-Schrift dus het laatste stuk.

Het tweede artikel is van de hand van Matthijs Struijs. Ook al een pas-gepensioneerde die het schrijven nog steeds niet laten kan. Hij brengt de lezers nu een mogelijke verklaring van een wat raadselachtige tekst op een gevelsteen aan de Markt. Daarna volgt een afscheid: van de rubriek Weet u het nog? Kennelijk weet u het niet meer, want er kwamen vrijwel geen reacties meer op de vragen van onze voorzitter. Daarom stopt hij er mee. Uiteraard sluiten we weer af met de komende ledenactiviteiten. Die gaan gewoon door.

Eric van Rongen
Eindredacteur

PRIJSVRAAG

Schrijfwedstrijd

Om het schrijven van een artikel voor Tijd-Schrift door onze leden die daar misschien wel eens over gedacht hebben, maar er nooit toe zijn gekomen om dat daadwerkelijk te doen, een beetje te stimuleren, leek het de redactie een aardige gedachte een prijsvraag uit te schrijven voor het beste historische artikel. Het gaat er dus om een stuk te schrijven dat niet (alleen) gebaseerd op de eigen herinneringen, maar waaraan ook enig historisch onderzoek ten grondslag ligt. Het moet uiteraard gaan over een Vlaardings onderwerp, gemakkelijk leesbaar zijn (u weet zelf wel wat u leuk vind om te lezen in Tijd-Schrift) en geen redactionele bewerking behoeven en, als het even kan, ook rijkelijk zijn voorzien van zo mogelijk nog niet eerder gepubliceerde illustraties. Om u een beetje op weg te helpen, hebben we een paar mogelijke onderwerpen bedacht:

- oeververbindingen (Beneluxtunnel)
- ontwikkeling industriegebied Fontijne/Damco etc.
- vermaak kermis, theater, paardenmarkt
- rioolafvoer etc.
- bekende Vlaardingers in Nederland
- burgemeestersketen
- branchebedrijven à la slagers
- kranten en communicatiemiddelen in Vlaardingen
- Delftseveer / Achter Strontenburg
- geschiedenis van uw woning

Maar uw fantasie is ongetwijfeld ruimer dan de onze, en u weet vast nog wel veel meer andere onderwerpen te bedenken. Voor de twee prijswinnaars zijn er enkele fraaie boekenbonnen te winnen. De inzendtermijn loopt tot het einde van het jaar, dus voor 1 januari 2002 moet uw bijdrage door de redactie van Tijd-Schrift ontvangen zijn. In het colofon vindt u het adres en onze voorkeur voor de wijze van aanleveren. Succes!

BESTUUR

Mededeling van het bestuur

Op de ledenvergadering van 23 maart is het voorstel van het bestuur om met ingang van volgend jaar een bescheiden contributieverhoging plaats te doen vinden, goedgekeurd. Vanaf 2002 bedraagt de contributie derhalve € 16,50.

De geschiedenis van de Hoogstraat

Loe Bracco Gartner

De Hoogstraat behoort zeker tot de oudste straten van Vlaardingen en heeft zelfs eeuwen lang, met de Westhavenplaats, de kern van Vlaardingen uitgemaakt.

Of het ook de oudste straat is, staat niet vast. Als de Markt inderdaad een natuurlijke hoogte is, zal daar eerder bewoning geweest zijn. De prehistorische vondsten zijn verder weg gedaan. Waarom vestigde men zich in het moeras, een droge woonplaats aan een heuvel was toch veel verkieslijker geweest. Nu wordt de theorie waarschijnlijker dat de Markt een terp is, aangelegd bij de kromming van de dijk aldaar. Dan kan bebouwing vrijwel gelijk gekomen zijn met de Hoogstraat. In dat geval komt ook de Kortedijk in aanmerking, want daar was ook al vroeg bewoning, als we Arnold Hoogvliet mogen geloven. Die schrijft n.l.:

"Aangezien de Breevaart, tegen welke de Vlaarding stuit, van zeer hoogen ouderdom schijnt te zijn, men moge oordelen dat de kerk door Willibrord op den oever van dien naam gestigt, omtrent den korten dijk en in de tegenwoordigen voorstad, Noordwestwaarts van den tegenwoordigen Stede Vlaardingen gestaan zal hebben." Daar was dus toen, eind 7e eeuw, ook al een leefgemeenschap.

Hoogvliet wijkt hier volledig af van de algemeen gevestigde mening dat deze kerk aan of in de buurt van de Markt heeft gestaan. Volgens Delfland stond in 1445 op de Hoogstraat het 'Willibrordhuisje', dat moet dan geweest zijn op nummer 230. Zou het daar inderdaad gestaan hebben? Wordt met Willibrordkerk en Willibrordhuisje mogelijk hetzelfde bouwsel bedoeld? Overigens moeten we ons niet te veel voorstellen van een kerk in die tijd en in die omgeving.

De dijken zijn langzamerhand ontstaan. Het begon met een "verhoogd pad, waarop men droog gaan konde", volgens Hoogvliet. Dat verhoogde pad werd een wal, die langzamerhand uitgroeide tot een dijk, die na iedere stormvloed weer hoger moest worden. Hoogvliet schrijft verder: *"Volkomen zekerheid heeft men dat Vlaardingen in den jare 1047 of 1048 reeds gelegen was in eenen bedijkten oord, waardoor het land voor overstroming was beveiligt."* Was het maar waar!

In de elfde eeuw was Vlaardingen een van de belangrijkste steden van Holland, de graven van het Hollandse huis hadden er hun verblijf. Maar ze heeft deze hoge positie niet vol kunnen houden. Bij een grote overstroming in 1164 werd ze bijna van de kaart geveegd en heeft zich daar nooit goed van kunnen herstellen. Bij twee rampen in 1248 werd het nieuwbouwwerk weer tenietgedaan, toen zwom er zelfs zeevis bij Delft. De Markt was de enige droge plek hier. Nog meer overstromingen en vooral de brand in 1574 zorgden er voor dat Vlaardingen voorgoed afhaakte.

De Hoogstraat zou nog eens doorsneden geweest zijn. Volgens A. Bijl in zijn boek: 'De

Geschiedenis van de Oude Haven' was er op de plaats waar nu de Brede Havenstraat ligt een sluizenstelsel, niet alleen ter afwatering, want kleine schepen konden er doorvaren naar de Waal. Ook zou er een Waterpoort gestaan hebben. Bij een stormvloed in 1375 of 1377 zijn deze sluizen vernield. Wat er over bleef werd gesloopt, de zaak gedempt, en zo ontstond de Nieuwstraat of Nieuwe straat, later omgedoopt in Brede Havenstraat. De Hoogstraat vertoont daar nog steeds een kleine verhoging, mogelijk de op en afrit van de brug die daar gelegen moet hebben. De afwateringstaak werd overgenomen door de sluizen aan de Breevaart, deze zijn bij die gelegenheid, in 1389 geheel vernieuwd.

Ir. F. J. A. Dolk behandelt in zijn boek 'De Geschiedenis van het Hoogheemraadschap Delfland' alle sluizen in de Maasdijk zeer uitvoerig, die ter hoogte van de Brede Havenstraat komen er niet in voor. Volgens hem zijn ze er dus kennelijk nooit geweest. Wel vermeldt hij sluizen aan 'Huytgenshoeck', ten westen van Vlaardingen. Huytgenshoeck blijkt te liggen bij de afrit van de Zuidbuurtseweg. Op bijgaand kaartje uit 1712 door Jakob Cruquius, is dat te zien. Ook deze sluizen zijn aan het eind van de 14e eeuw zo zwaar beschadigd dat ze niet meer te handhaven waren. Hun taak werd overgenomen door de sluizen aan de Boonervliet te Maassluis.

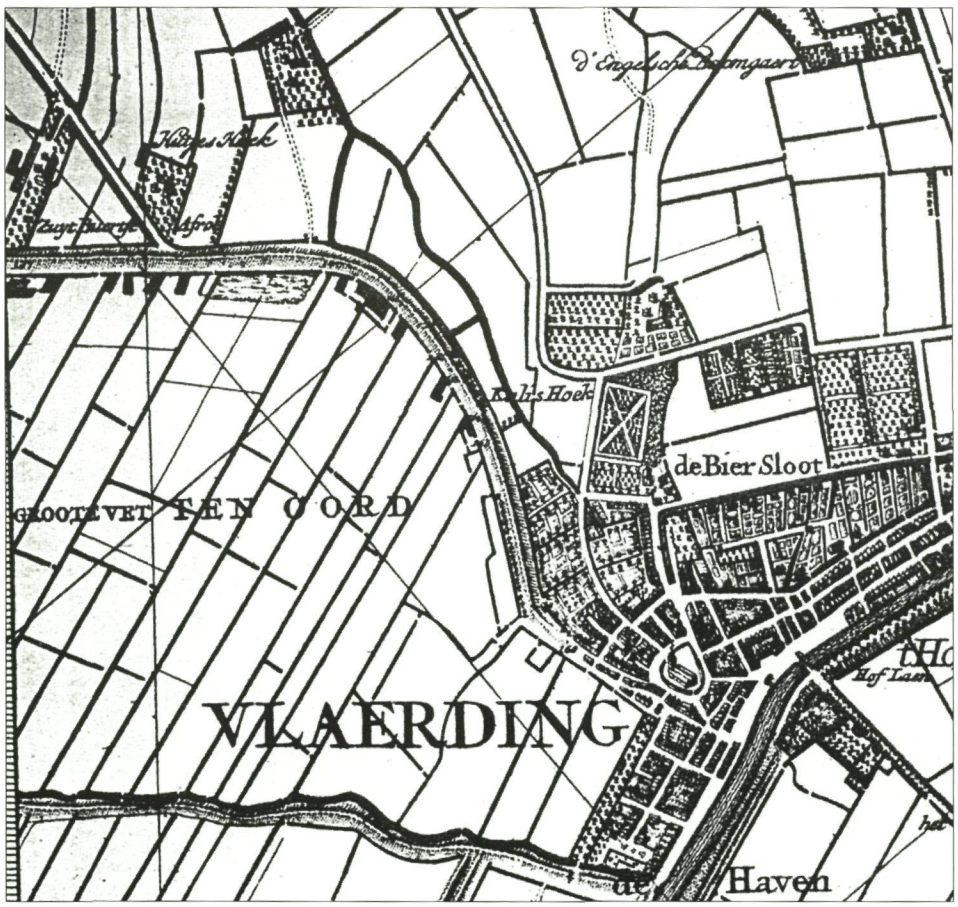

Gedeelte van de kaart van Cruquius uit 1712. Nadat ten westen van de stad Vlaardingen de Maassluissedijk een bocht naar links heeft gemaakt, ligt beneden aan de afrol naar het 'Zuidbuurtje' de boerderij Huitjes Hoek. Tegenwoordig al diverse generaties lang het domicilie van de familie Verkade.

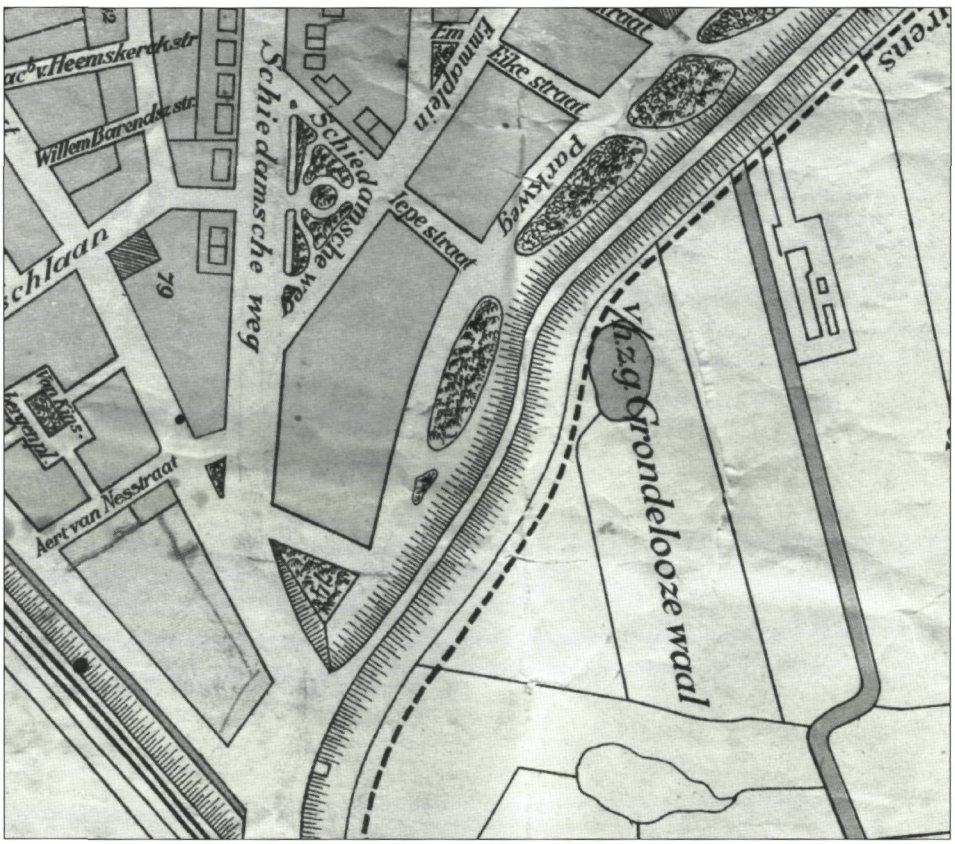

Deel van een plattegrond van de gemeente Vlaardingen uit de dertiger jaren van de vorige eeuw, die jarenlang bij de schrijver van dit artikel in de winkel heeft gehangen. Naast de Schiedamsedijk ligt de Grondelooze waal.

Hoewel de sluizen midden in Vlaardingen dus blijkbaar bij Delfland onbekend zijn, krijgt Bijl toch wel bijval en wel van Mr. Dr. J.P.W. Winsemius in zijn boek: 'Vlaardingen, voorheen de Quade Porte'. Hij meent dat op de kaart van Cruquius een afwatering herkenbaar is die de Biersloot doorkruist en daardoor ouder moet zijn dan deze. Men zou zeggen dat, indien er midden in Vlaardingen een sluis gelegen heeft, die daar dan geweest moet zijn. In de structuur van de kerkheuvel past dit volkomen. Als daar inderdaad een poort heeft gestaan is dat een waterpoort geweest, de 'Vuilpoort'? Op het kaartje zijn drie weteringen te zien, de Poeldijker-, de Midden- en de Woudwetering die in het centrum van Vlaardingen samenkomen. Daar zou dus het sluizenstelsel gelegen moeten hebben.

Wie heeft er gelijk? Zou de naam de 'Waal' geen rol spelen? Volgens de 'Grote van Dale' heeft het woord 'waal' meerdere betekenissen. In de eerste plaats een diepte ontstaan door instromend water bij een dijkbreuk, (onze 'Grondeloze Waal' in de Babberspolder, nu onderdeel van de waterpartij bij de Van Bleiswijkstraat en ontstaan bij het doorsteken van de dijken i.v.m. het ontzet van Leiden) en tevens een door palen afgezette ligplaats voor schepen achter de dijk, beschut tegen storm. Een van deze situaties zou de aanleiding kunnen zij tot de naamgeving, maar welke? Misschien wel allebei. Eerst een doorbraak en daarna, van de nood een deugd makend, de ontstane diepte benut en omgebouwd tot een beschutte ligplaats voor schepen. Een mogelijkheid?

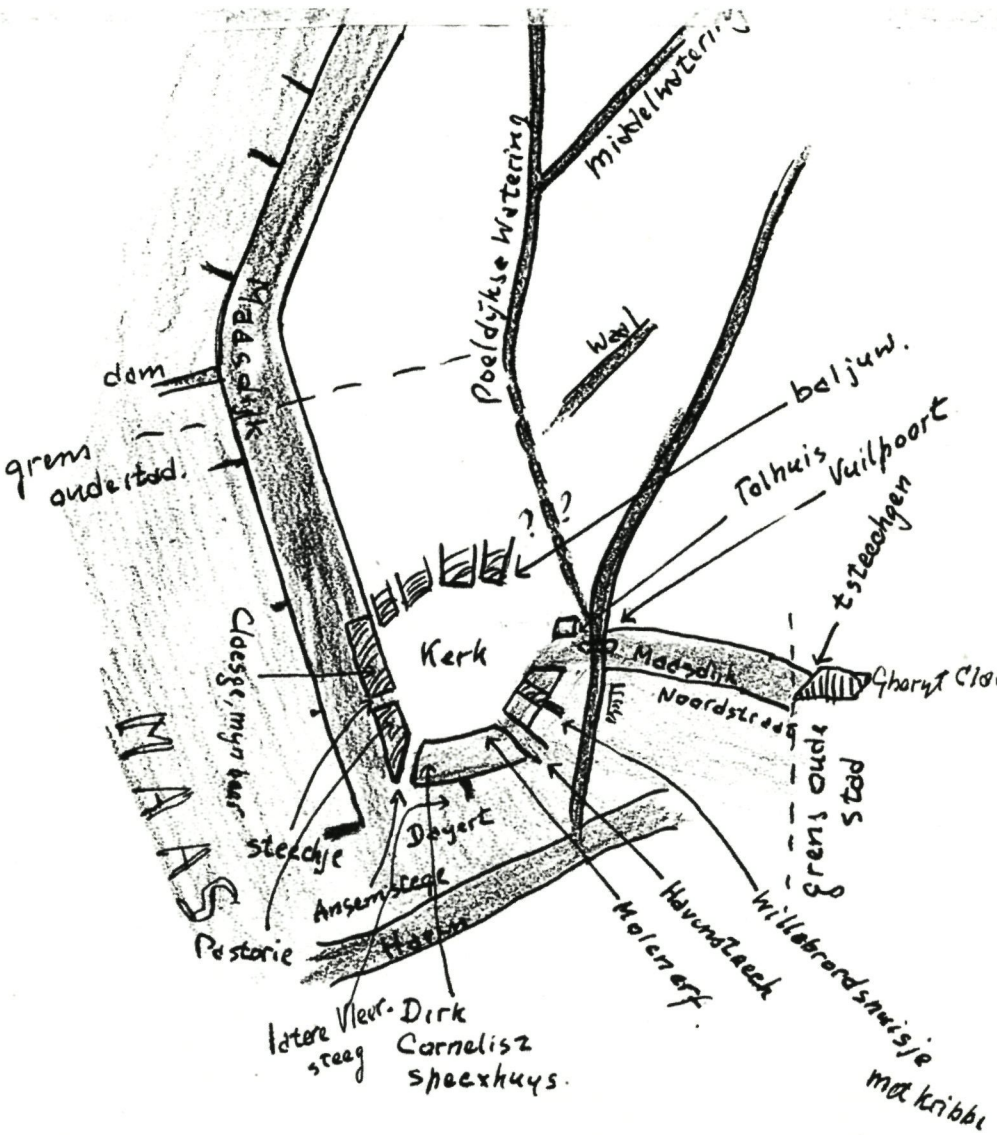

Een schets van de kerkheuvel en omgeving zoals Winsemius zich voorstelde dat die er in de 14e eeuw uitgezien zou kunnen hebben.

Het kaartje is een aardige plattegrond van toenmalig Vlaardingen. Waar de weteringen de dijk kruisen staat de Vuilpoort op de dijk. De Waal ligt er, midden in het land, een beetje verloren bij. De baljuw zetelde op de plaats waar nu het stadhuis staat. Het Willibrordshuisje, met kribbe, staat tussen de Hoogstraat, hier Noordstraat geheten, en de Havensteegh, nu de Smalle Havenstraat. De Kerksteeg heet hier Ansemstege. De Dayert, met een t, en de Vleersteeg zijn verwisseld. De Maas stroomt nog vlak langs de dijk, die hier nog kribben heeft.

Foto pagina 9:
In 1954 was de knik in de Hoogstraat nog duidelijk te zien.
Links van het pand van drogisterij Van der Sman loopt het Pad naar beneden, waar het met een bocht naar links uitkomt op de Kuiperstraat.
Tegenwoordig staat op deze plek de winkel van C&A en kan men via de bloementrappen op een veel fraaiere manier afdalen.
(Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

SUNIL
DROGIST

Ook geeft Winsemius de grens van de bebouwde kom aan, ter hoogte van de voormalige Blokmakersteeg. Het feit dat daar lange tijd het eind van de bebouwde kom was zal wel de oorzaak zijn dat de Hoogstraat er een knik maakte. De rooilijnen, zowel rechts als links, waren daar een paar meter in oostelijke richting verschoven. De ligging van het Pad zal daarbij ook wel een rol gespeeld hebben.

Het eerste deel van de Hoogstraat heeft meerdere namen gehad zoals Cruysstraat, Dijkstraat, Dijkhuizen, Dubbelstraat en blijkbaar ook Noordstraat. Het deel tussen Markt en de Brede Havenstraat werd ook Herenstraat genoemd, waarschijnlijk omdat daar de gegoede burgerij woonde, de toenmalige 'goudkust' dus. In 1879 werd een soort reorganisatie gehouden, o.a. om een eind te maken aan de vele dubbele namen van straten. Toen werd ook de nummering per wijk afgeschaft en kreeg iedere straat haar eigen nummers, dus ook de Hoogstraat. Het valt op dat de nummering begint bij de sluizen, meestal telt men vanaf het centrum. Bovendien werd aan die kant de naam het eerst gebruikt.

De Hoogstraat is onderdeel van de waterkering en staat dan ook onder beheer van het Hoogheemraadschap Delfland. Dijkverhogingen hebben in de loop der eeuwen voor heel wat problemen gezorgd, vooral daar waar aan de dijk gebouwd is. Daar is heel wat over te doen geweest. Albert Brouwer en Ingena Vellekoop zijn er in hun artikel in het Jaarboek 1991 van de Historische Vereniging uitgebreid op in gegaan. In het archief van Delfland vond ik het volgende: *"Vlaardingen heeft in de loop van de 18e eeuw twee malen gepoogd Delflands gezag ten opzichte van den Maasdijk binnen de gemeente wel niet geheel en al, doch ten dele te bekorten. In 1723 betwistte ze Delfland de bevoegdheid in de Hoogstraat, zijnde de Maasdijk, hoefslag-palen te stellen,* (dit zou betekenen dat de eigenaren zouden worden opgezadeld met de kosten van het onderhoud van hun gedeelte van de dijk, terwijl het gehele achterland er van profiteerde; onredelijk), *daarbij uitdrukkelijk toegevende dat het hoogheemraadschap ook aldaar gezag tot dijkverhoging uitoefende ten opzichte van hetgeen zich op den dijk bevond competentie zou toekomen. In 1723 wisten hoofdingelanden het bij te leggen, in 1774 riepen hoogheemraden de tussenkomst van den Hoogen Raad in."* Dit schijnt echter niet doorgegaan te zijn.

Natuurlijk zijn er in de loop der eeuwen meerdere verhogingen geweest. Om de kosten te kunnen betalen stond het Hof van Holland op 6 Mei 1532 toe ten behoeve van het maken van al deze werken een omslag van 6 stuivers per morgen in heel Delfland te doen opbrengen.

Naast die van 1590 waren er ook verhogingen in 1563 en 1735, de laatste was in 1904. De herbestratingen zijn door de gemeente uitgevoerd, maar betaald door Delfland. Voor de Hoogstraat bedroeg dit ƒ 8.764,- en voor de aansluitende straten ƒ 2.683,17 en een halve cent. De oplevering vond plaats op 15 november 1904.

Bij de laatste verhoging ontstonden bij de stegen aan de westzijde moeilijkheden. Ging men verhogen, dan zouden ramen en deuren van belendende panden onbruikbaar worden. Het probleem werd verholpen door de stegen op niveau te laten, maar bij de aansluiting aan de Hoogstraat een paar treden te maken. Bij de Peperstraat, vroeger Pepersteeg, was dit tot voor kort nog het geval, ook nu nog is dat deel van de straat steiler. De Lombardsteeg en de Kwakelsteeg zijn verdwenen, maar ik meen me nog te herinneren dat de treden daar van hout waren. Ook de bewoners zaten er mee. Hun stoepen kwamen soms wel 30 tot 40 cm lager te liggen dan het wegdek. Op de foto is dat duidelijk te zien.

Na de ophoging van de Hoogstraat in 1904 was er een flink hoogteverschil tussen de rijweg en de stoepen voor de huizen. Later is dat op de meeste plaatsen weggewerkt, want er is nu vrijwel nergens meer iets van te zien. Toch jammer dat daarmee de fraaie natuurstenen stoepen en smeedijzeren hekjes ook grotendeels verdwenen zijn. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

De Hoogstraat is nu slaperdijk, maar nog niet van een volgende verhoging gevrijwaard. Krachtens een op 20-21 maart 1919 met de Gemeente Vlaardingen onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten gesloten overeenkomst, is de verhoging van de Maasdijk tussen kilometerpalen 40 en 52, waartoe de verenigde vergadering na de stormvloed van 13 Januari 1916 besloot, opgeschort. Het ontwerp van die verhoging was op ernstige bezwaren van het gemeentebestuur van Vlaardingen gestuit, wortelende in belangentegenstelling tussen waterkering en huisvesting. Het te verhogen dijkvak lag grotendeels in de bebouwde kom en door de maatregel zouden vele aan de dijk gelegen panden met hun vloeren belangrijk beneden het niveau van de dijkskruin komen te liggen. G.S. gingen akkoord, aangezien de spoordijk inmiddels op stormvloedhoogte was gebracht. Maar de Kroon besliste anders en vernietigde het besluit van G.S. bij Koninklijk Besluit van 22 juli 1918. Delfland heeft de verhoging verdaagd, maar deze kan nog steeds plaatsvinden als de spoordijk niet meer genoegzaam waterkerend gehouden zou worden. Zoals bekend is bij de doorbraak aan het Liesveld al met een eventuele verhoging rekening gehouden.

In het archief van Vlaardingen komen leuke verhalen over de Hoogstraat voor, bijvoorbeeld een stukje uit de Nieuwe Vlaardingsche Courant van 19 mei 1919:

BRAND
"In den afgelopen nacht is het oudste huisje aan de Hoogstraat afgebrand n.l. het kleine woninkje op den hoek van de Watersteeg (dit klopt niet, het was de Smidsteeg) *tegenover de goud en zilverwinkel van de Fa. van Heyst. Het gebouwtje toonde de sporen van zijn ouderdom, en doet dat nu nog meer nu het in zijn geraamte staat en door heel zijn inwendige ruimte zichtbaar is. Men zegt, wat bouwden onze vaderen toch primitief, maar.....solide. Wat dikke binten den eenvoudigen zolder en het dak dragen. De brand begon om 12 uur, ongeveer na een uur lag het huisje tegen den grond. De aanwezige spuiten beschermden de naaststaande gebouwen tegen het overslaan der hoog oplaaiende vlammen. Verzekering, maar laag, dekt de schade enigszins."*

De verslaggever was clement tegenover de brandweer, de heer A. de Zeeuw dacht daar anders over. In een ingezonden stuk in de Nieuwe Vlaardingsche Courant schreef hij:

Geachte Redactie.
Gisteravond heeft men weer eens kunnen constateren de snelle wijze waarop hier ter stede bij het uitbreken van een brand handelend wordt opgetreden. Ter algemene kennis worde dan gebracht dat het woonhuisje aan de Hoogstraat reeds kwart over twaalf in brand stond en dat ook reeds op datzelfde tijdstip door één der omwonenden de nachttelefonist in kennis was gesteld met het verzoek ook het politiebureau te schellen. Aldus is geschied. Ondertussen nam de brand steeds in hevigheid toe, diverse autoriteiten en autoriteitjes draafden heen en weer, maar nog steeds was er niet afdoende met het blussingswerk begonnen. Eerst een kwartier na één uur kwam, onder grote hilariteit van de menigte, de motorspuit aanrijden. Dus eerst een uur na het uitbreken van de brand. De vraag mag dus worden gesteld, wanneer zal de burgerij nu eens gewaarborgd zijn dat bij brand de brandblusmiddelen zoo spoedig mogelijk ter plaatse zijn? Wordt te dezer stede bij het uitbreken van een brand wel gewerkt volgens een vast plan? Het is toch noodzakelijk dat er een vaste

leiding is: maar deze is hier volkomen afwezig, hetgeen duidelijk gebleken is uit de gebrekkige wijze waarop men bij deze brand is opgetreden.
Met dank voor de plaatsing.
A. de Zeeuw P.zn.

Tot halverwege de 19e eeuw was er ten westen van de Hoogstraat weinig bebouwing, die kwam pas later op gang. De Gedempte Biersloot was ongeveer de grens. Omtrent de eeuwwisseling werd de z.g. 'Transvaalsche buurt' gebouwd met straatnamen ontleend aan de Boerenoorlog. Toen bleek de slechte bereikbaarheid vanuit het westen naar de Hoogstraat, waardoor de trek naar Rotterdam zou worden bevorderd. Er was zelfs al sprake van een doorbraak tegenover de brug, die zou binnenkort plaatsvinden. Dat 'binnenkort' bleek slechts een halve eeuw te zijn.

In het begin van de dertiger jaren werd de doorbraak zeer urgent, er moest eindelijk iets gebeuren. Het gemeentebestuur stond voor de keus: recht tegenover de brug of iets noordelijker met aansluiting op de Cronjéstraat. De ene mogelijkheid werd begroot op f 700 000, de andere op f 300 000. Zuinig zoals het een gemeentebestuur betaamt, werd gekozen voor de goedkoopste oplossing, hoewel dat wel de zuinigheid bleek te zijn die de wijsheid bedroog. Het was ook geen ideale oplossing. Het andere plan ging later natuurlijk toch door voor een veelvoud van de 7 ton die het eerst gekost zou hebben. Achteraf had het toch zijn goede kant; als dit plan destijds was doorgegaan is het de vraag of er dan zoiets als het 'Liesveld' gekomen zou zijn.

Door de onteigeningsproblemen werd het 1941 voor de panden werden afgebroken. Het resultaat was niet fraai en de naam 'Verbindingsweg' was wel toepasselijk maar verdiende ook geen schoonheidsprijs. Eerst in 1954 werd er gebouwd, toen kwam ook de naam Korte Hoogstraat. Die klopt feitelijk niet, want het is geen 'hoge' straat.

(Wordt vervolgd)

Laat het vriezen

Echte of vermeende verklaring en geschiedenis van een Vlaardingse gevelsteen.

Matthijs A. Struijs

Velen van u zullen zich stellig nog wel de inmiddels al weer jaren verdwenen 'slogan' herinneren die heel lang boven een schutting langs de Maassluissedijk stond, namelijk 'Zorg in de zomer voor de winter', een reclametekst van de aan het Westnieuwland gevestigde kolenhandel van de firma Brobbel. Deze tekst riep op om in de zomer te zorgen voor de winterse kolenvoorraad, wat een lagere prijs opleverde dan bij levering in de winter, als de koude reeds was begonnen.

In de stad is nog wel aanwezig de gevelsteen op de Markt, in de ingang van een voormalige steeg en gemetseld in de westelijke muur van het pand genummerd Markt 51. De tekst op deze steen is nog nimmer ontrafeld, maar omdat er toch elke jaar wel iemand op het

'Zorg in de zomer voor de winter' Vanaf de Maassluissedijk is deze reclame uiting van brandstoffenhandel Brobbel aan het Westnieuwland jarenlang te zien geweest.

Stadsarchief naar de betekenis van deze steen komt vragen, moet toch maar eens een poging worden gedaan om het raadsel van deze steen op te lossen en wel door de slagzin van de 'kolenboer' met de tekst in deze steen in verband te brengen.

Om te beginnen luidt de letterlijke tekst in deze steen:

'Laet het vriezen by de Vriezen
't Vriezen past den wintertydt
Zou DE VRIES daer by verliezen
Neen: de zomer scherpt zyn vlyt
1713 (gewijzigd in) 17124'

Laat het vriezen bij de Friezen...
Nou, dat weten we. We behoeven maar aan de Bonkevaart en Bartlehiem te denken om te weten dat het bij de Friezen kan vriezen.

't Vriezen past de wintertijd...
Ook dat is een in onze streken vaststaand gegeven, al bevestigen ook hierbij uitzonderingen de regel. Toen ik eens op 15 juni vertrok voor een fietsvakantie, kreeg ik, amper van huis, op de Maassluissedijk bij boerderij 'De Vergulde Hand' al een lekke fietsband. Toen ik die stond te plakken kreeg ik een heuse sneeuwbui over mijn heen. Op 15 juni dus! Maar in het algemeen en normaal: vriezen doet het in de winter.

Zou DE VRIES daarbij verliezen...
Hij staat er niet, maar achter deze regel hoort, denk ik, een vraagteken. Want de volgende regel geeft antwoordt op de in déze regel gestelde vraag. Let wel: DE VRIES staat in iets grotere letters dan de rest van de tekst, wat op een familienaam of een benaming duidt. Iemand die De Vries genaamd of bijgenaamd is, verliest door het vriezen dus niets. Integendeel, zegt de tekst van de volgende regel:

Neen: de zomer scherpt zijn vlijt.
Dus door de winter, door het vriezen, werd De Vries in de zomer vlijtiger. Het kan dus zijn dat hij 'in de zomer voor de winter zorgde' en daartoe riep toch ook brandstoffenhandelaar Brobbel op?!

De naam De Vries komt in de Vlaardingse archieven erg weinig voor en zeker niet als eigenaar van panden in- of rondom het Marktsteegje waar de gevelsteen zich bevindt. Dat is uit mijn eerder gedaan onderzoek naar de eigenaren van de panden aan dit deel van de Markt gebleken. Het zou natuurlijk wel een huurder van een pand in- of bij de steeg kunnen zijn geweest, maar over woninghuurders zijn in de archieven slechts bij uitzondering gegevens te vinden.

In de stadsrekeningen uit het derde kwart van de 17e eeuw komen twee posten voor waarin iets van de naam (de) Vries in verband met de verkoop van brandstof, namelijk:

"Aen de weduwe van Cornelis Vriesen betaelt voor twee hondert 't seventien tonnen turff

108 gulden" en
"Aen Pieter Vriesen, turfboer, voor hondert tonnen turf tot 8 stuyvers de ton 400 gulden en 2 stuyvers".

Deze twee 'Vriesen' hebben gemeen dat zij beiden turf aan de stad leverden. En zeker aan het laatste bedrag te zien was dat de wintervoorraad turf om het stadhuis tijdens vergaderingen te verwarmen. Dus: 'Zorg in de zomer voor de winter'. Dergelijke aankopen van brandstof werden gewoonlijk bij aanbesteding gedaan en inderdaad in de zomer, zodat men de laagste prijs kon verkrijgen. De aanvoer van turf in de winter gaf juist door het vriezen problemen, waardoor de turf duurder werd.

Behalve de levering van turf hebben beide leveranciers ook hun achternaam gemeen, maar het is de vraag of dat wel een echte achternaam was. Het kan namelijk ook een beroepsaanduiding zijn omdat er zonder meer 'Vriesen' staat, niet 'De Vries'. Ik veronderstel dat het een begrip is voor iemand die in de zomer voor de winter zorgde door turf te verkopen, waarbij dat 'Vriesen' duidt op de herkomst van de turf. Er waren namelijk meerdere soorten turven, zoals onder meer andere de korte- of Hollandse en de lange- of Friese turf. De eerste was zwaar en vast en zwart van kleur, gaf veel hitte en bleef lang nagloeien. De Friese turf daarentegen was los, bruin van kleur en liet een zachtere kool achter, die spoedig uitdoofde. De Hollandse turf werd uiteindelijk schaars, terwijl de kwaliteit ervan achteruit ging. De Friese turf werd vaak door brouwerijen en blekerijen gebruikt en was afkomstig

uit de hoge venen, terwijl de Hollandse turf uit de lage venen afkomstig was. Ten aanzien van de Brabantse turf stond de zoute Friese turf in een betere reuk, zo zegt het Groot Woordenboek der Nederlandse Taal, waarin deze turfwetenschap werd gevonden, maar ik kon niet gewaar worden of dat letterlijk of figuurlijk is bedoeld.

De benaming 'Vriesen' in de twee rekeningen en de naam "De Vries" in de steen zouden dus kunnen duiden op de verkoop van Friese turven in Vlaardingen en dan slaat de tekst over het vriezen mede om díe reden op de Friezen.

Mijnheer De Vries zou een Friese turfschipper kunnen zijn geweest. Dus een man die turven per schuit aanvoerde en hier verkocht. Dat lijkt een wat verre reis, maar het is toch niet onmogelijk. In 1748 was er bijvoorbeeld in Leiden sprake van een 'Vriesse turfboer', terwijl de in Vlaardingen nog wel bekende firma Buisman (vloerbedekking, gordijnen, kinderwagens) jarenlang met hun schuit uit het Overijsselse Blokzijl (waar overigens óók turf vandaan kwam!) naar Vlaardingen voer om hier hun 'Genemuider matten' te verkopen. (Hun schip lag in eerste instantie in de Waal, maar na de demping daarvan werd het schip in de Biersloot bij het Veerplein neergelegd. Toen ook de Biersloot werd gedempt moest het schip in de Vlaardingse Vaart blijven liggen, maar dat was wat te ver van de stad af om goede zaken te doen en dat werd voor de familie de reden om zich in Vlaardingen te vestigen en aan de Waal, vlakbij de plaats waar zij eerder met hun schuit lagen, een winkel te openen).

In verband met die 'Vriesse turfboer' is het niet onbelangrijk te vermelden dat naast enkele 'losse' 'De Vriezen' er vroeger slechts één gezin De Vries in Vlaardingen woonde, namelijk het gezin betreft van Oedse Annes (of, op zijn Vlaardings: Hoese Hannes!) de Vries en Aagje van Duffelen en hun zes kinderen. Aagje van Duffelen was een Vlaardingse, maar bij Oedse de Vries staat bij hun huwelijk in 1790 vermeld 'wonende te Heereveen (Friesland)'! Over zijn beroep is niets bekend, maar hij zóu natuurlijk een Friese turfschipper kunnen zijn geweest.

In de akten van transport van onroerende goederen in het Rechterlijk Archief van Vlaardingen komen vier 'turfboeren' of 'turfmannen' voor, namelijk Pieter Claesz. Turfboer; Jacob Arentz. Turfman; Jan Franckensz. Turfman; Maerten Pouwelsz. Turfman, alias Jan Vaeck, die worden genoemd in 1570 (2x), in 1572 (2x), vervolgens één in 1622 en 1638 en verder in de tweede helft van de 17e eeuw. In de 18e eeuw behoorde turfverkoop kennelijk gewoon bij andere te verkopen winkelwaren, althans: er worden geen aparte turfboeren meer genoemd.

Van deze turfboeren woonde niemand op de Markt. Zij woonden aan de Broekweg, aan de Kerksteeg, aan de Landstraat, de Paterstraat of Koesteeg, de Schoolstraat, de Waalstraat, de Westhavenkade en het Westnieuwland.

Nu hoeft het natuurlijk niet zo te zijn dat de steen altijd op de huidige plaats heeft gezeten. Zou wellicht de wat wonderlijk uitgevoerde wijziging van het jaartal van 1713 in 1724 (er staat nu in feite 17124) op een verplaatsing kunnen wijzen? Maar waarom zou men om die reden zoveel moeite doen om dit jaartal te wijzigen? Of hebben we hier met een hergebruikte steen te maken en diende die jaartallen een geheel ander doel? Maar welk doel zou dat dan kunnen zijn geweest?

Bij mij ontstond de gedachte dat het wellicht een hergebruikte grafzerk uit de Grote Kerk of van het Kerkhof rondom de Grote Kerk zou kunnen zijn. Er zijn voorbeelden genoeg van

hergebruik van zerken in de Grote Kerk, en ook in ieder geval één maal van een hergebruik buiten de kerk. Namelijk toen de kerkvoogden van de Grote Kerk ooit een nieuwe stoepsteen voor de pastorie in de Schoolstraat nodig hadden, werd daar een oude grafzerk voor gebruikt.

En op die gedachte voortbordurende: zou de steen mét de tekst én het jaartal soms écht als grafzerk bedoeld zijn geweest? Van gedichten op de zerken in de Grote Kerk zijn meerdere voorbeelden aanwezig, al hebben de teksten van die gedichten meestal wel een geheel andere strekking dan de tekst op de gevelsteen.

Ervan uitgaande dat de steen inderdaad een als zodanig bedoelde grafzerk is geweest, dan geeft de breedte van de steen wel wat problemen, omdat het merendeel van de zerken in de Grote Kerk om en nabij 70 centimeter breed zijn, enkele uitzonderingen met een breedte van 105 centimeter en één van 130 centimeter daargelaten. De gevelsteen heeft echter een breedte over de lettertekst gemeten van 115 cm en over de cijfers gemeten 117 cm. Het tekstdeel is 41,5 cm hoog en het cijferdeel 14,5 cm. Totaal dus 56 cm hoog. Tussen het tekst- en het cijferdeel zit een smalle groef. Tenminste: ik zie het als een groef, omdat het wat te smal is voor een voeg tussen de twee stenen. Voor een zerk uit de kerk is deze steen dus wat erg breed, maar voor een zerk die op het Kerkhof rond de kerk heeft gelegen, lijkt mij die breedte geen bezwaar te zijn. Op het kerkhof behoefde men zich namelijk niet te houden aan de afmetingen van de kerktegels, die om en nabij 70/71 cm in het vierkant waren, waardoor de breedte van de zerken sterk werd beïnvloed. Bovendien was de extra breedte van deze steen wel nodig om alle letters er zo groot op te krijgen.

Gesteld dat de huidige gevelsteen inderdaad een grafzerk is geweest, hoe komt die dan in de muur terecht? In het voorgaande deelde al ik mee dat er geen enkel spoor is dat ter plaatse een familie De Vries heeft gewoond. Maar de plaatsing van deze steen kan toch in verband met een Marktbewoner worden gebracht. Dat heeft te maken met een wijziging van de plaats waar men vanaf 1829 de doden begroef. Als gevolg van een Koninklijk Besluit uit 1825, dat bepaalde dat er in plaatsen van meer dan 1000 inwoners geen lijken meer in- en om kerken mochten worden begraven, werd op 1 januari 1829 de Algemene Begraafplaats aan het Emaus in gebruik genomen. In en om de Grote Kerk vonden vanaf toen dus geen begrafenissen meer plaats. In oktober 1830 besloten de kerkvoogden van de Grote Kerk om de muur rond het Kerkhof te laten slopen en het Kerkhof op te hogen, zodat het kerkgebouw gemakkelijker bereikbaar werd. Tevens werd een aantal iepen gerooid. In feite kwam dit dus neer op ontruiming van de begraafplaats rond de kerk.

Zoals gewoonlijk werden de werkzaamheden aan het Kerkhof aanbesteed, waarbij werd bepaald dat het afkomende ijzer en lood aan de kerk diende te blijven, waaruit volgt dat de overige materialen, zoals de stenen van de kerkmuur en het hout van de bomen etc. ter beschikking van de aannemer kwamen. Omdat het hier om sloop ging leverde dit werk de kerk geld op, want de aannemer diende voor het werk te betalen. Er werd door vier metselaars/timmerlieden ingeschreven, waarbij een hoogste, door de aannemer te betalen prijs werd vastgesteld, namelijk 279 gulden. Daarna vond de afslag plaats, waarbij de timmerman Jan Koolhaalder het werk mijnde op een bedrag van 155 gulden.

Het is curieus te noemen dat deze Jan Koolhaalder dit werk aannam en dat behalve de genoemde uitzonderingen alle afkomende materialen zijn eigendom werden, want nu is er wél een verband te leggen met een eigenaar van een pand bij de steeg tegenover de kerk. Uit eerder genoemd onderzoek naar de eigenaren van de panden aan de Markt tussen de

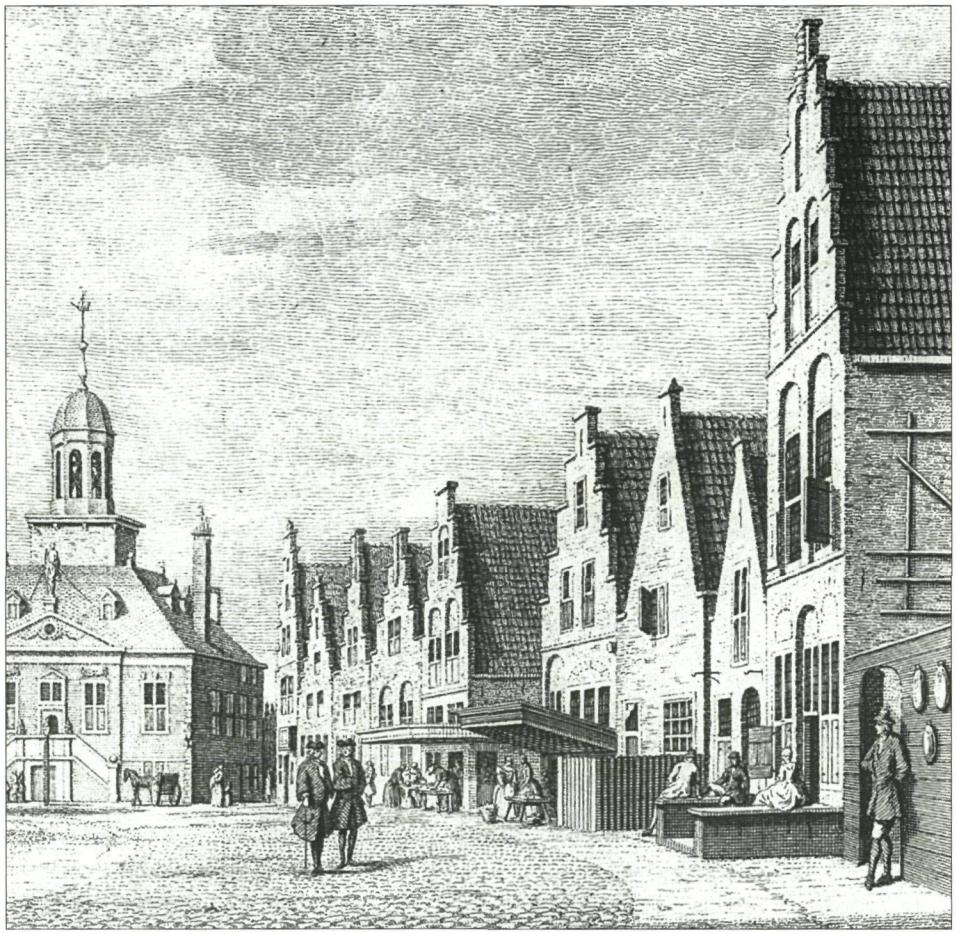

De Omring van de Kerk of Markt te Vlaardingen in 1744. Uiterst rechts het huis 'met deszelfs groot erf', dat op 20 september 1836 door Jan Koolhaalder werd gekocht. Op het erf werd later het 'pakhuis met bovenwoning' Markt 51 gebouwd. In de westelijke muur van dit pand, tegenwoordig onderdeel van Waaigat Wonen, werd in 1964 de steen 'Laat het vriezen...' ingemetseld.

Hoogstraat en de Smalle Havenstraat bleek mij namelijk dat aannemer Jan Koolhaalder in 1836 door koop eigenaar werd van het pand dat tegenover de gevelsteen staat, waarin zich nu de ingang van de winkel 'Het Waaigat' bevindt (Markt 57). Bij dit huis behoorde een groot erf, waarop pas rond 1860 door de zoon van Jan Koolhaalder, Abraham Koolhaalder, het 'pakhuis met bovenwoning' Markt 51 werd gebouwd. De steen kan dáár dus in 1830 niet in zijn geplaatst. De heer J.P. ter Brugge attendeerde mij er echter op dat de latere eigenaar van deze panden, Cornelis van Heusden, de steen pas in 1964 op de huidige plaats liet bevestigen. Tot dat jaar was de steen ingemetseld geweest boven de poort van een huisje dat aan het einde van het erf stond. Dit huisje, dat in 1933 onbewoonbaar werd verklaard en sedertdien als pakhuisje heeft gediend, had vanaf circa 1860 het kadastrale nummer Sectie A 1090. In 1847 was dit nummer Sectie A 344. Toen Jan Koolhaalder op 20 september 1836 het huis Markt 57 aankocht, werd dat perceel kadastraal omschreven als 'een huis en erve, Sectie A numero's 342, 343 en 344'. Het perceel van het huisje wordt hier dus al onder een afzonderlijk nummer genoemd, maar er werd géén gewag gemaakt dat er toen al een opstal op het perceel stond.

Omdat er in een boedelscheidingsakte van 16 oktober 1830 nog sprake is van 'een huis met deszelfs groot erf' (kadastrale nummers ontbraken toen nog) kunnen we aannemen dat het huisje op het erf tussen 1830 en 1836 werd gebouwd. Omdat het perceel in 1836 al bij het kadastrale nummer wordt genoemd, zal de bouw ervan in ieder geval vóór 1836 hebben plaatsgevonden. Omdat Jan Koolhaalder het grote woonhuis aankocht van de erfgenamen van een weduwe, namelijk van Neeltje van der Spijk, weduwe van de timmerman Pieter Droppert, kan het ook nog zo zijn dat het huisje speciaal voor die weduwe werd gebouwd, zodat zij een plek had om de laatste dagen van haar leven te slijten. Dergelijke voorzieningen bij verkopen van woningen door oudere mensen kwamen wel meer voor.

Zou het toeval zijn dat de steen werd geplaatst in de gevel van een eigendom van de aannemer van de ruiming van de begraafplaats rond de kerk? Ik denk het niet. Koolhaalder zal de gevelsteen als grafzerk op het Kerkhof hebben aangetroffen, de tekst aardig hebben gevonden (maar waarschijnlijk niet hebben begrepen!) en hem als 'afkomend materiaal' dat zijn eigendom werd, voor vernietiging gespaard en hem vervolgens in zijn achterhuisje ingemetseld hebben.

Aangenomen dat de huidige gevelsteen inderdaad een grafzerk is geweest, en daar ga ik nu echt vanuit, dan zou er onder deze zerk ene De Vries moeten hebben begraven gelegen, althans eigenaar van het graf moeten zijn geweest, maar in 1713 of 1724 is niemand van die naam in of bij de kerk begraven, terwijl bovendien in het geheel niet bekend is wie er specifiek op het Kerkhof begraven werd, omdat dit in de financiële administratie van de kerk niet wordt aangegeven.

Als eigenaar van het graf zou de hiervoor al genoemde Oedse De Vries het meest in aanmerking kunnen komen. Vanwege zijn naam, maar, gelet op de inhoud van de tekst, ook vanwege zijn herkomst uit Friesland in combinatie met Friese turven. Van de zes kinderen van Oedse en Aagje werden er tussen 1791 en 1802 vier in Vlaardingen begraven. Dat komt totaal niet overeen met de in de steen geplaatste jaartallen, maar het is zeer denkbaar dat deze zerk ook als grafzerk al een keer hergebruikt is en dat daarin de verklaring van de twee jaartallen zit. Behalve de kinderen van Oedse en Aagje werd in 1667 een zoon van ene Jannetje de Vries begraven, in juni 1777 een Willem de Vries, in maart 1792 een kind van een Jouke de Vries en op 7 november 1807 Johanna de Vries, de vrouw van Johannes van Heyst, de houder van de bank van Lening in Vlaardingen. Financieel gezien zou deze laatste het best in aanmerking komen om een grafzerk met zoveel tekst te laten maken, maar het was er de familie niet voor om een zo'n cryptische, profane tekst in een grafzerk te laten beitelen. Oedse de Vries en Aagje van Duffelen en hun twee overgebleven kinderen vertrokken op 22 september 1804 naar Rotterdam, zodat we aan kunnen nemen dat althans deze vier niet in Vlaardingen werden begraven.

Zo zijn we dan via een slagzin van een kolenboer, een turfverklaring en het ruimen van een kerkhof tot een alleszins mogelijke verklaring gekomen van de huidige gevelsteen 'Laat het vriezen...'. Zoals bij mijn afwijkende visie op de andere gevelsteen op de Markt, 'Den aermen dat ick gaf...', zal ook hier wel het nodige commentaar op los komen. Maar 'Niet geschoten, nooit raak' en 'Wie het beter weet mag het zeggen'!

Weet u het nog?

Wout den Breems

Wederom waren de reacties op de in het vorige Tijd-Schrift geplaatste foto's niet overweldigend. Het lijkt mij daarom beter voorlopig te stoppen met deze rubriek, zodat er meer ruimte vrij komt voor andere leuke artikelen. De redactie zal ongetwijfeld de ontstane leegte weten op te vullen met Vlaardingse wetenswaardigheden. Tot slot dan de enkele reactie die binnen kwam op de foto met de uitgedoste 'zeehelden'.

De heer C. IJdo uit Dreischor merkte op dat de foto wel eens gemaakt zou kunnen zijn op maandag 1 september 1930. Op die dag werd er in Vlaardingen ter gelegenheid van de 50e verjaardag van H.M. Koningin Wilhelmina een historische optocht gehouden. In die optocht reed een wagen mee met een groep mannen, voorstellende een negental zeehelden. J. Storm als Maarten Harpertzn. Tromp, A. Brouwer als Witte Corneliszn. de Wit, W. Boerdam als Jacob van Wassenaar, heer van Opdam, H. Wapenaar als Egbert Meeuwiszn. Kortenaar, J. Verboon Azn. als Cornelis Tromp, A. van der Vlis als Michiel Adriaanszn. de Ruyter, J. Kijne als Aert van Nes, K. Polderman als Jan van Brakel en J. Brobbel als Jan Evertsen. De heer IJdo heeft de foto uit Tijd-Schrift nog eens vergeleken met andere foto's van de optocht, maar de heren kwamen daar niet op voor. Dus dat zal het wel vermoedelijk zijn.

Ook was er één reactie op de klassefoto van mevrouw Van der Lee. Na enige vergelijking bleek dat de mevrouw die reageerde toch niet op de foto voorkwam. Mevrouw Van der Lee kan de kinderen van het Tekenlokaal van school D uit 1934 zich nog wel herinneren.

Voorste rij v.l.n.r: Betsie Bagchus, Piet de Raad (Heenvliet), Piet van Herwijnen (Heenvliet), Wim van der Heul en Gerrit Hitzeman. Tweede rij: Connie Troost, Catrien Stuurman, Dib Noordegraaf, Roel Veldhuizen, onbekend (Heenvliet), Herman Rade, onbekend en Teun Freeling. Derde rij: staand: docent tekenen de heer Van Noort met Annie Valstar, Miep van der Hidde (Maassluis), Bep van Gelderen (Maassluis), Dicky van der Hoek (Maassluis), Hans Groenewegen, Barend van der Hoeven (Heenvliet), onbekend (Heenvliet), Barend ... (Heenvliet) en Leen Meyer. Vierde rij: Tini Kroos, Miep Molendijk, Mat Molendijk, Mari Schippers, Louis Rozekrans, onbekend (Heenvliet), Ton de Ligt. Vijfde rij: Dicky Boogaard, onbekend, Katrien de Vries, Nel Bezemer, Jo Bravenboer, Andries Hoogerwerf en Harry de Vroome. Zesde rij: Hilly Leerdam, Corrie Verboon, Cok van der Schouw, Jo Neeken (Heenvliet), Bep van der Schouw.

Opvallend is, dat er van de 40 leerlingen 11 uit een andere gemeente kwamen, met name uit Heenvliet. Voor die tijd toch een hele trip om in Vlaardingen onderwijs te ontvangen.

Ter afsluiting nog een tweetal foto's die mij werden toegezonden voor de rubriek 'Weet u het nog ?'. De heer Martin uit de Stationstraat, hoek Verheystraat, stuurde een foto van zijn woning tijdens de bouw. De woning werd gebouwd op initiatief van de directeur van de stoomtimmerfabriek d'Ackerboom. De aannemer was Koos van der Linden uit de Havenstraat. De heer Martin ontving vorig jaar de restauratiepenning van de Historische Vereniging Vlaardingen voor het restaureren van zijn woning.

De heer N. van Minnen uit Overveen stuurde ook een klassefoto op uit juli 1925 van een schoolreisje naar Scheveningen met een gedeelte van klas 5 en 6 van de Groen van Prinstererschool. De onderwijzer links is de heer B. Niemansverdriet (bijgenaamd 'de Tuut'). De andere onderwijzer heette Hammer. De onderwijzeres was mejuffrouw M. van der Bil, die later de letter 't' aan haar naam heeft toegevoegd. Meneer Van Minnen, ook niet meer de jongste, herinnert zich nog flink wat namen. Achterste rij rij v.l.n.r.: onbekend, Teuntje den Breems, Jopie Kat, Sophie van der Vaart, Mies Simons, Trees Zonneveld, Mien Breur, Jeanne Heyblom, onbekend, onbekend, Mien Kuchler. Middelste rij: Mari van der Lugt, Koos Oostveen, Lex Niemansverdriet, Nico Zonne, Frans Vermeulen, Arie de Ligt, Arie Hoogendijk, Frans de Ronde. Eerste rij: Martinus Bakhuizen, Nico van Minnen, Maarten Niemansverdriet, Maarten van der Windt, Arie de Ligt, Fulps van Oosten en Gerrit van Witsenburg.

En met dit rijtje Vlaardingse namen sluiten we 'Weet u het nog ?' af.

Ja, die heb ik ook

reacties op Cowboys in de polder (TS 79)

Al snel na het uitkomen van Tijdschrift reageerde de heer Van Eersel uit Kloetinge. Hij is in het bezit van een soortgelijke foto, die genomen is op 18 april 1953 in de Wilhelminastraat. Hij kocht zijn klappertjes bij Hofland aan de Schiedamseweg. Arie Westerdijk berichtte mij dat hij een zelfde foto (genomen in de Nieuwe Kerkstraat) op zijn werk heeft hangen, naast die van collega Gerrit den Dunnen. Gerrit (1949) poseert in een ongeveer dezelfde out-fit voor een decor waarop bergen en naaldbomen afgebeeld staan. Bij vergelijking lijkt het erop of een andere fotograaf het idee overgenomen heeft. John van der Zande en Max Thurmer lieten weten dat zij ook voor de lens van Elich gezeten hebben. Joke van Toor-Groenendijk heeft een foto, waarop zij met nog vijf andere broers en zussen gefotografeerd zijn in Barendrecht. Tenslotte moet vermeld worden dat de eerste cowboy bij het artikel Jan van der Vlies is.

Iedereen bedankt voor hun reacties en hoort u nog van iemand die zo'n foto heeft, laat het mij weten.

Jan van Hees

Ledenactiviteiten

Het voorseizoen loopt ten einde: wanneer onze lezing op 26 juni in De Lijndraajer en de daarbij behorende excursie naar de fraaie stad Haarlem voorbij zijn, breekt de zomervakantie aan. Twee maanden 'historische rust', waarna we in september weer met frisse moed van start gaan.

We beginnen dan op **zaterdag 8 september** met de Open Monumentendag - weliswaar is dat geen specifieke HVV-activiteit, maar onze vereniging neemt in een breed samengestelde werkgroep wel deel aan de coördinatie van alle activiteiten. Het thema is dit jaar het 'Historische Interieur' en er zijn daarbij - als ik dit stukje schrijf - al enkele leuke contacten gelegd. Vergeet vooral ook niet om, vooruitlopend op Open Monumentendag, al eens een bezoekje te brengen aan de Museumwoning in de Vondelstraat 63b.

Als voorbereiding op OMD zou ik bovendien willen vragen: wanneer u een mooi poppenhuis heeft (niet al te modern) en u wilt dat voor een expositie op die dag beschikbaar stellen, laat het me dan binnenkort even weten! (tel. overdag 435 3322, of thuis 434 2474).

Op **dinsdagavond 25 september** is dan weer de eerste bijeenkomst, deze keer gewijd aan Dordrecht. Een medewerker van het Stadsarchief uit Dordrecht brengt ons die avond, met stadsplattegronden en dia's, een interessant verhaal over die stad. We zijn daarvoor weer te gast in De Lijndraajer aan de Baanstraat, en de aanvang is om acht uur.

De zaterdag direct daaropvolgend, dus op **zaterdag 29 september**, gaan we zelf poolshoogte nemen in Dordrecht, en wel onder de deskundige leiding van onze eigen Stadsarchivaris, Harm Jan Luth, die er al vele jaren woont. We verzamelen om elf uur bij station Dordrecht en gaan vandaar op pad. Dit late aanvangsuur van deze 'korte excursie' heeft enkele praktische redenen. De belangrijkste is, dat de z.g. fluister-rondvaart door de stad, waarbij u een heel andere kijk krijgt op de stad dan te voet, pas om twee uur begint. Aan die rondvaart gaat een stadswandeling vooraf, die we halverwege onderbreken voor een koffiestop, waarbij de koffie voor rekening is van de HVV, mits u zich tijdig hebt aangemeld. We sluiten de wandeling af met een mogelijkheid tot het gebruiken van een consumptie, voor eigen rekening. Dat laatste geldt ook voor de boottocht, die net geen tientje kost en uiteraard niet verplicht is.

De tocht van en naar Dordrecht maakt ieder op eigen gelegenheid - als u maar tegen elven ter plekke bent! Maar: om ook van die reis een ware excursie te maken, bieden we de gelegenheid om daar wat gezamenlijks van te maken. We verzamelen daarvoor met de fiets bij Station Vlaardingen-Oost, waar we, als het weer toch slecht blijkt te zijn, op het laatste moment nog kunnen kiezen voor de trein. Zo niet, dan fietsen we de circa 10 km in zo'n drie kwartier via Schiedam en buiten Delfshaven om naar de Erasmusbrug, waar om 09.45 uur de Fast-Ferry vertrekt die ons via de halteplaatsen Alblasserdam en Ridderkerk in drie kwartier naar Dordrecht (Merwekade) brengt. De kosten daarvoor bedragen (retour) maximaal f 11,50, maar met reductie-kaartjes (pas 65 of SOV-kaarten) f 7,– (OV-kaarten zelfs gratis!).

Vanaf de aanlegsteiger is het dan nog een kort stukje naar het NS-station, waar onze gastheer ons opwacht. Bij slecht fietsweer nemen we vanaf Vlaardingen-Oost de trein naar Rotterdam en vandaar de metro naar de Erasmusbrug, om vervolgens verder met de boot te gaan. Maar natuurlijk kunt u ook zelf direct de trein naar Dordrecht nemen.

Wat ook leuk is (ik houd het alleen maar bij de reis – over de stadswandeling maak ik me geen enkele zorg), is om op de terugreis mee te varen naar Alblasserdam en vandaar nog een fietstocht van zo'n kleine 10 km langs het stukje wereld-erfgoed: de molens van Kinderdijk, te maken. Het laatste stukje gaat dan weer met de boot, alles dus in omgekeerde richting.

U kunt zich voor dit 'dagje Dordrecht' aanmelden tot uiterlijk op de lezingenavond (de dinsdag ervoor), zodat we weten op wie we mogen rekenen (tel. kantoortijd: 435 3322), en we eventuele reis-wijzigingen kunnen doorgeven.

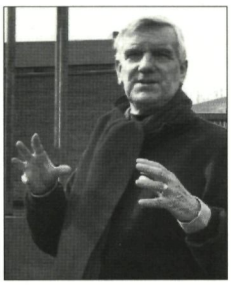

De oktober-bijeenkomst is op **dinsdag 23 oktober** en wordt gehouden in de grote zaal van De Wetering. Daar zal Jan Anderson, die vlak voor de zomer 65 jaar wordt, vertellen hoe hij Vlaardingen leerde kennen toen hij als 15-jarige – dus 50 jaar geleden, in 1951 – verhuisde van Scheveningen naar Vlaardingen. Daarom heet de lezing voor die avond 'Van Vissersdorp naar Vissersstad'. Het wordt ongetwijfeld voor iedereen die het Vlaardingen van 1951 heeft gekend weer een feest van herkenning, met veel plaatjes uit die tijd!

Over de bijeenkomsten op **dinsdag 20 november** (over de Blazoenen, die tevens het onderwerp van het hoofdartikel van het Historisch Jaarboek 2001 vormen) en de **jubileum-zaterdag in januari** (als onze vereniging haar 7e lustrum viert) leest u in ons volgende Tijd-Schrift, dat begin september weer bij u in de bus zal vallen.

Namens de Werkgroep Ledenactiviteiten,
Arie Ouwendijk

Een nieuw boek

Half mei stond in de krant dat de Gemeente toestemming heeft gegeven voor de sloop van het voormalige bedrijfsgebouw van Lips Textiel aan de Landstraat. Matthijs Struijs heeft een boekje geschreven over de vroege geschiedenis van de textielreinigingsnijverheid ter plaatse: de bleek van De Wit. Dat boekje wordt door de HVV uitgegeven. Wanneer het precies zal verschijnen is nu nog niet bekend, er zal in de media wel melding van worden gemaakt. Het wordt in ieder geval na de zomervakantie, maar dan weet u nu vast dat u niet al uw vakantiegeld moet opmaken ...

Historische Vereniging Vlaardingen

internet: www.histvervlaardingen.nl
e-mail: info@histvervlaardingen.nl